

Prejav
„Život a dielo maliara Juraja KRUTEKA“

prednesený

6. Novembra 2014, na Vernisáži

**„ Reminiscencia na
Juraja KRUTEKA – maliara a grafika“**

**PhDr. Zuzanou Konopáskovou,
Kurátorom Vernisáže.**

Veľactené Dámy a Páni,

110 rokov uplynulo tento rok od narodenia maliara, na ktorého napriek mnohým výnimočným dielam slovenská umenoveda takmer úplne zabudla. Neprávom.

Juraj Krutek sa narodil 18. apríla 1904 v stredoslovenskej obci Kláštor pod Znievom. O jeho mladosti sa dozvedáme len útržkovité informácie. Vieme, že sa na svoju profesionálnu dráhu umelca začal pripravovať najskôr na učiteľskom inštitúte v Turčianskych Tepliciach, kde študoval kresbu. Po ukončení štúdia odišiel v roku 1921 do Prahy. Tu, na známej Umeleckopriemyselnej škole, ktorá v medzivojnovom období vychovala mnoho významných umelcov zo Slovenska, sa Krutek do roku 1924 pripravoval na svoju celoživotnú púť maliara a grafika.

Počiatky jeho umeleckej cesty sú späté so školským prostredím. Hneď po návrate z Prahy prišiel v roku 1924 na svoje prvé pôsobisko, na miesto učiteľa kreslenia na gymnáziu v Kláštore pod Znievom. No už v roku 1930 zanechal svoju pedagogickú činnosť a odsťahoval sa do Bratislavy, aby sa stal oficiálnym maliarom a propagačným grafikom mesta. Na tomto poste zotrval až do začiatku 50tych rokov.

Pre jeho tvorbu bolo týchto dvadsať rokov najdôležitejším obdobím. Práve počas tohto obdobia pracoval okrem zákaziek mesta veľmi intenzívne aj na svojej voľnej tvorbe, a práve v tomto období vznikli jeho

najdôležitejšie a umelecky najhodnotnejšie diela. Vyprofiloval sa na vynikajúceho portrétistu, figuralistu, maliara zátiší a maliara slovenskej krajiny.

Našťastie sa pomerne veľká časť obrazov tohto obdobia zachovala v súkromných zbierkach jeho potomkov, v Galérii mesta Bratislavy, v Slovenskej národnej galérii a vo viacerých menších múzeách a galériách Slovenska.

O viacerých z jeho prác sa dozvedáme len útržkovité informácie z dobovej tlače. Je zrejmé, že najmä v 30. rokoch patril k vyhľadávaným maliarom v Budapešti a dostával z tohto mesta významné zákazky. Zúčastňoval sa tu dôležitých výstavných podujatí. V roku 1937 to bola napríklad spomienková výstava k 900. výročia úmrtia kráľa Štefana, pre ktorú Krutek vytvoril monumentálnu kompozíciu sv. Štefana na koni s členmi vtedajšej maďarskej vlády. O ďalšom osude tejto maľby však nenachádzame žiadne zmienky. Stratila sa bez stopy, ako ďalšie z obrazov, o ktorých sa dozvedáme v dobovej tlači.

Aj na Slovensku však vytvoril diela, ktoré ostanú „nesmrteľné“. **Azda najznámejším je jeho portrét Milana Rastislava Štefánika z roku 1939.** Obraz, ktorý poznajú všetci, pretože je bez pochyb najlepším portrétom tejto, nielen pre slovenské dejiny významnej osobnosti. No napriek tomu, že je to obraz známy, len málokto vie, že jeho autorom je „zabudnutý“ maliar Juraj Krutek.

Keď sa pozrieme okolo seba, vidíme dielo zrelého a skúseného maliara, ktorý vzdal svojou tvorbou poctu aj slovenskej krajine. Jeho malebné krajinomaľby si určite zaslúžia byť súčasťou dejín slovenského maliarstva prvej poloviny 20. storočia. Pohľady na otvorenú krajinu, Tatry, malebné zákutia riek a ich brehov s rybármi vyjadrujú vzťah k domovine, obdiv k jej prírode, ale i to ľudské, čím bola napríklad jeho

vášeň pre rybárčenie. Kultivovaný maliarsky prejav dáva týmto obrazom pôvab a neopakovateľnú atmosféru.

V rokoch 1950 -1964, v období, v ktorom sa stal Juraj Krutek grafikom pracujúcim pre PKO a Galériu mesta Bratislavy, bola jeho tvora zameraná najmä na tvorbu grafických návrhov, plagátov a dekoratívnych prác. Zákazky na obrazy nedostával. Nebol vyzývaný, aby sa zúčastňoval výstavných podujatí. Výnimkou je kolekcia kvetinových zátiší, ktorú vytvoril pre slovenskú expozíciu na viedenskom veľtrhu kvetín v roku 1964.

Z týchto rokov však pochádza aj pôvabný súbor krajinomalieb - prímorských či mestských vedút a marín z Ruska. Krutek mal túto krajinu rád, rád ju navštevoval a ona výrazne inšpirovala a obohatila komornú polohu jeho maliarskej tvorby.

Nechcem hovoriť dlho. Bolo mi potešením a ctou podieľať sa na príprave tejto výstavy. Objavovať neprávom zabudnutého umelca a mať možnosť navrátiť mu časť lesku a slávy jeho najlepších období.

Verím, že o Jurajovi Krutekovi budeme ešte počuť, a že sa mu v dejinách slovenského výtvarného umenia dostane miesta, ktoré mu v nich zaslúžene patrí.